

*Lokalarkiver til 1559. Gejstlige arkiver II. Odense stift, jyske stifter og Slesvig stift.* Ved Thelma Jexlev. Vejledende arkivregistraturer XVIII. (Rigsarkivet, 1977). 432 s. – *Københavns Universitets arkiv 1479-ca. 1910.* Vejledende arkivregistraturer XXI. (Rigsarkivet, 1978). XXVI + 467 s. – *Ingeniørkorpsets arkiv. II-III.* Ved V.A. Petersen. Foreløbige arkivregistraturer. Ny serie nr. 13-14. (Rigsarkivet, 1978). XII + 215 og XII 212 s. – *Tyske arkivalier om Danmark 1848-1945, I.* Foreløbige arkivregistraturer. Ny serie nr. 15. (Rigsarkivet, 1978). 208 s. – *Skolehistoriske arkivalier i Rigsarkivet.* Ved Ebba Waaben. Foreløbige arkivregistraturer. Ny serie nr. 19. (Rigsarkivet, 1978). 341 s. – *Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm og hjælpemidlerne til dets benyttelse.* En oversigt af Harald Jørgensen. 2. rev. udg. (Landsarkivet for Sjælland, 1977). 405 s. – *Privatbanearkiver.* Arkivregistraturer 6. (Landsarkivet for Nørrejylland, 1978). 170 s. – *Private personarkiver i Landsarkivet for de sønderjyske Landsdele.* Foreløbige arkivregistraturer (Landsarkivet for de sønderjyske Landsdele, 1975). 61 s. – *Meddelelser om Rigsarkivet og landsarkiverne for årene 1966-1975.* (Rigsarkivet, 1978). 532 s.

Arkivvæsenet har i de senere år fortsat udgivelsen af de lange rækker af arkivregistraturer.

Fra Rigsarkivet foreligger to bind i den fornemme gamle serie Vejledende arkivregistraturer og fire bind i serien Foreløbige arkivregistraturer.

Lokalarkiver til 1559. Gejstlige arkiver II, registrerer i fortsættelse af bind I, med materialet fra Ærkestiftet og

Roskilde stift, materialet fra stifterne vest for Storebælt. Dette er væsentlig mere spredt end det østdanske med en fordeling på henved fire gange så mange arkiver; men opstillingen stiftsvis inden for grupperne bisp og kapitel, landsbykirker, købstadkirker og klostre gør orienteringen let. Tilmed afsluttes bindet med et alfabetisk register over arkiverne. Nyttige henvisninger til Diplomatarium Danicum og flere andre trykte kildesamlinger gør bindet til en nøgle til disse.

I forbindelse med udarbejdelsen af den store universitetshistorie i anledning af Københavns Universitets 500 års jubilæum i 1979 blev der foretaget en nyordning og nyregistrering af universitetets store arkiv efter proveniensprincippet. Den nye registratur blev et bind i serien Vejledende arkivregistraturer. Registraturen rummer foruden en nyttig indledning om de styrende organer og arkivets indhold og opbevarings- og registreringsforhold siden 1479 også forklarende indledninger til de enkelte afsnit under de fire hovedafsnit: Den centrale forvaltning, Stipendie- og kollegievæsenet, Fakulteterne og Institutioner med særlig tilknytning til Københavns Universitet. En konkordans mellem den tidligere registratur og den nye afslutter bindet, men et sagregister savnes.

I den fiske lille serie med Foreløbige arkivregistraturer afslutter to bind registraturen over Ingeniørkorpsets arkiv, hvis 1. bind kom i 1973 og rummer en historisk indledning. Mens bd. 2 omfatter Ingeniørkorpsets arkiv 1848-1932, rummer bd. 3 registreringer af fortifikationers og ingeniørdirektioners arkiver og Ingeniørkorpsets etablissemmentsarkiv 1848-1932 og Ingeniørkorpsets feltarkiv 1848-50 og 1864. Materialet er ikke blot af militærhistorisk interesse, men er med det store

antal planer og tegninger også af betydning for lokalhistorien og kulturhistorien.

I 1960 kom der efter mere spredte indsamlinger gennem nogle år for alvor gang i Rigsarkivets arbejde med indsamling af kopier af de såkaldte Danica – dvs. materiale vedrørende danske forhold – i tyske arkiver fra årene 1848-1945. Som et resultat af arbejdet udsendes fire bind registraturer over kopierne af filmene med det tyske materiale, indsamlet i en lang række tyske arkiver og i England og USA. Bd. 1 omfatter den tyske marines arkiv 1848-1945 og det tyske luftvåbens arkiv 1940-45 og rummer korte angivelser af indholdet i det spredte materiale.

Efter en henvendelse fra Selskabet for Dansk Skolehistorie påbegyndtes i slutningen af 1960'erne udarbejdelse af oversigter over materiale til belysning af dansk skolehistorie i Landsarkivet for Sjælland og i Rigsarkivet. Landsarkivets oversigt forelå i to bind i 1971, mens rigsarkivets arbejde trak ud i flere år, bl.a. på grund af utilstrækkelige registraturer og større spredning i materialet. Netop af disse grunde er oversigten så meget mere nyttig, idet den på dette område fungerer som vejviser gennem en lang række arkiver, ikke blot centraladministrationens som Danske Kancelli, Kultusministeriet, Undervisningsministeriet og Rentekammeret, men også Københavns Universitets, lokalarkiver før 1559 og reviderede regnskaber. Et sagregister, et topografisk register og et personregister giver en række indgange til det brogede materiale.

Som det første af landsarkiverne udsendte det sjællandske i 1966 en for tjenstfuld oversigt over arkivets indhold og hjælpemidlerne til dets benyttelse. Her havde man for første gang en samlet trykt oversigt over et lands-

arkivs mangesidede materiale, med værdifulde indledninger og korte redegørelser for arkivernes lovmæssige baggrund og indhold, om end man kunne have ønsket en mere stram og sammenhængende systematik i opstillingen af de mange arkivfunds. Da bogen var udsolgt, påbegyndte man arbejdet med en revideret udgave, der også medtager de mange afleveringer i tiåret 1966-76 og de mange nye registraturer. Som noget nyt er tilføjet et alfabetisk register over behandlede arkivfunds.

Landsarkivet for Nørrejylland registratur over Privatbanearkiver redegør for det meget omfattende materiale, som arkivet har fra 14 privatbaner med i alt henimod 30 banelinjer, idet arkiverne fra så godt som alle de nedlagte nørrejske privatbaner er afleveret i modsætning til arkiverne fra de endnu eksisterende seks privatbaner og de syv, der senere er overtaget af statsbanerne. Korte indledninger skitserer de enkelte baners oprettelse og historie, der i øvrigt for mange baners vedkommende i detaljer kan belyses ud fra det bevarede materiale, der også rummer et stort antal planer og tegninger.

Det sønderjyske landsarkivs Private personarkiver fortegner med angivelse af personnavn, stillingsbetegnelse, bopæl, døds-, evt. også fødselsår, og arkivnummer det store antal personarkiver, der rummes i arkivets samlinger, med angivelse af omfang i bind og pakker. Fortegnelsen omfatter 784 numre, hvortil kommer et tillæg med en accession på 27 numre.

I 1906 kom det første bind med meddelelser om Rigsarkivet og landsarkiverne (da betegnet provinsarkiverne), omfattende perioden 1901-05. Senere fulgte en tiårs- og en femårsberetning, i 1958 og 1960 meddelelser om henholdsvis Rigsarkivet og landsarkiverne

1921-55 og i 1961 og 1968 Meddelelser om Rigsarkivet og landsarkiverne 1956-60 og 1961-65. Den seneste udgave omfatter perioden 1966-73, således at man nu har de nyttige beretninger om arkivvæsenets virksomhed for tre-kvart århundrede. Disse beretninger er af interesse ikke blot for arkivinteresserede, men også for arkivbrugere. Ganske detaljeret beretter de om arkivlovgivning og arkivadministration, personale og bygninger, afleverede arkiver, kassationer og ordnings- og registreringsarbejder, filmkopier, arkivvæsenets udadvendte arbejde gennem publicerede afhandlinger og kilder, foredrag og udstillinger osv. I det senest udgivne bind bemærker man ikke mindst afsnittene om arkivaliers tilgængelighed, om kommunalreformen i 1970 og om afleveringerne fra central- og lokaladministrationen og af private arkiver til Rigsarkivet og landsarkiverne. Arkivbrugere finder her systematiske oversigter over det senest indgåede materiale, og et register bagest i bogen giver en række indgange hertil, ligesom til det øvrige, meget omfattende stof.

Ole Degn

*Viborg Landstings skøde- og pantebøger 1653-1657.* Ved Poul Rasmussen. Under tilsyn af C. Rise Hansen. Landstingenes skøde- og pantebøger III,1. (Landbohistorisk Selskab, 1978). X + 278 s. – *Viborg Landstings skøde- og pantebøger. Registre 1651, 1653-1657.* Udarbejdet af C. Rise Hansen. Under tilsyn af Poul Rasmussen. Landstingenes skøde- og pantebøger III,2. (Landbohistorisk Selskab, 1981). 229 s.

Med udgivelsen af Viborg Landstings skøde- og pantebøger 1653-57 har Poul

Rasmussen afsluttet udgaven af denne skøde- og pantebogsrække, der begyndte med Jens Holmgaards bind omfattende årene 1624-1637, fra 1966-70, og fortsatte med Poul Rasmussens bind omfattende årene 1645-1652, fra 1969-73. På i alt godt 900 tryksider foreligger nu en tredjedel hyldemeter skøde- og panteprotokoller med i alt næsten 3.000 protokolsider, idet en bearbejdelse med bl.a. en vis skemativering og skønsomme sammentrækninger har kortet teksten væsentlig ned. Hertil kommer så person- og stednavneregistrene bagest i udgavens bind, på i alt næsten 500 sider.

Med denne udgave af skøde- og pantebøgerne og dens registre er der skabt mulighed for virkelig at udnytte dette meget omfattende materiale på en helt anden måde end tidligere. Viborg Landstings skøde- og pantebøger er de ældste bevarede, idet sådanne bøger først indførtes ved landstingene ved forordninger af 1622 og 1632. For Sjællands Landstings vedkommende har man først bøgerne bevaret fra 1630, for Fynbo Landsting først fra 1646. Da den nævnte forordning af 1622 påbød, at skøder og gave- og pantebreve, som blev udgivet til adelen, skulle tinglæses eller påskrives på første eller andet landsting i det land, hvor de dateredes eller udgaves, kan man altså i denne udgave følge omsætningen af ejendomme til og fra den adelige godsejerstand i hele Nørrejylland gennem en periode på mere end et kvart århundrede. Man kan således iagttage opbygningen af godser gennem køb og mageskifter. Og man kan iagttage en side af borgerstandens voksende rolle i udnyttelsen af landbrugsjorden med baggrund i borgernes voksende økonomiske betydning.

Ole Degn